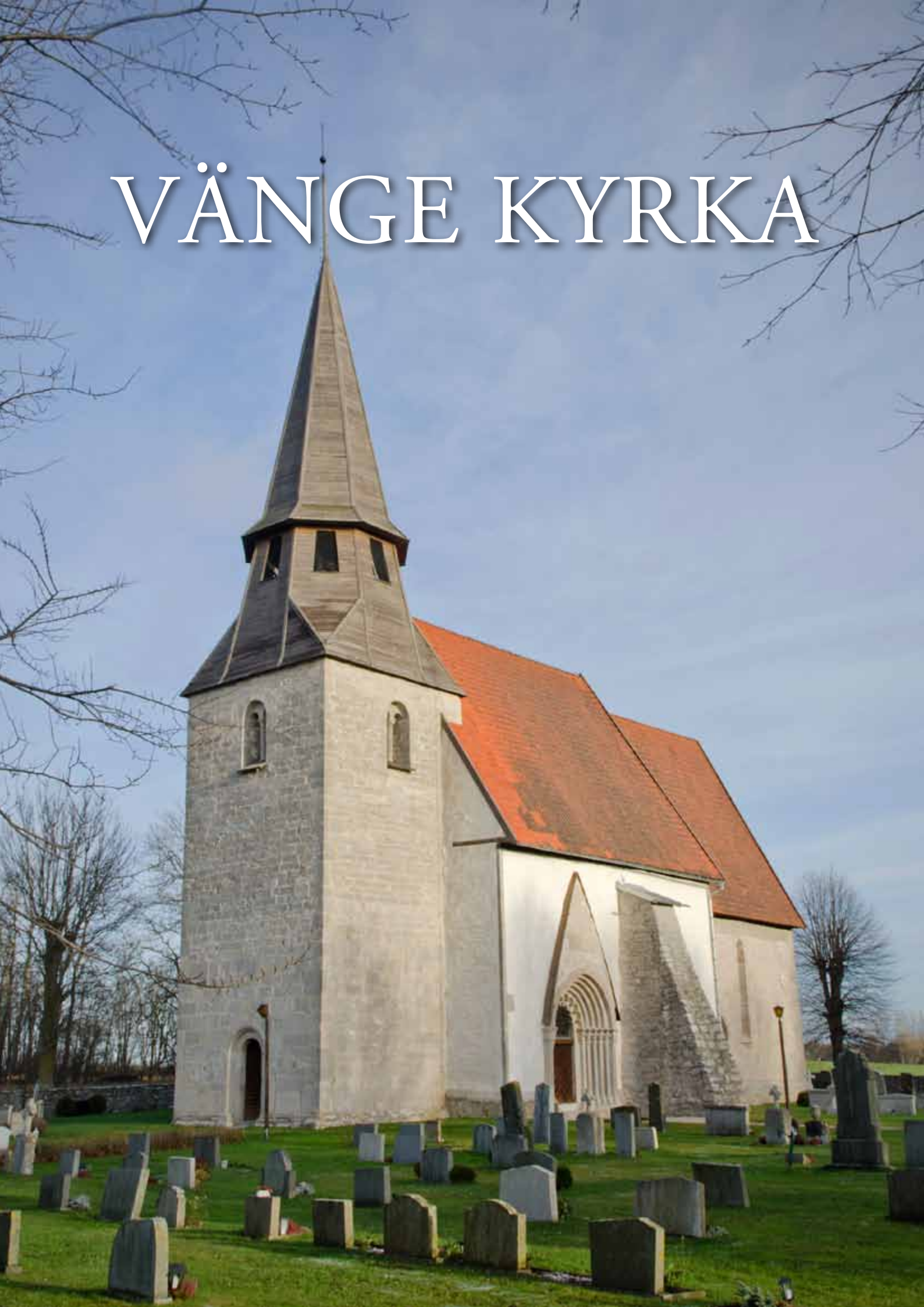


# VÄNGE KYRKA

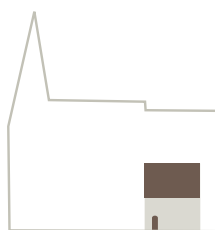


# Välkommen till Vänge kyrka

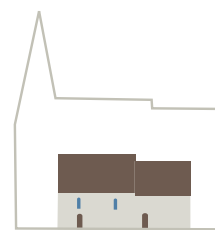
Gotlands över nittio medeltida stenkyrkor byggdes ursprungligen i romansk stil. Det som är typiskt för den romanska stilen är att dörrar, fönster och valv har runda bågar. På 12- och 1300-talen byggdes många kyrkor om i gotisk stil med spetsiga bågar. Vänge kyrka har ett romanskt torn och ett gotiskt kor och långhus. Stödmurarna byggdes troligen på 1600-talet.



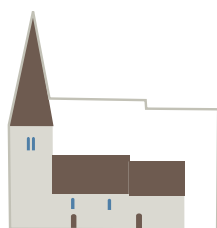
På **1000-talet** kan en stavkyrka ha funnits på platsen. Dopfunten fanns troligen redan i denna kyrka.



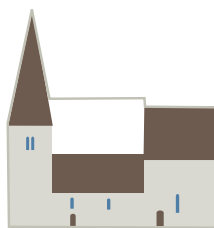
**Cirka 1135** byggdes koret i romansk stil, utsmyckat med fasadreliefer av stensemestaren Byzantios.



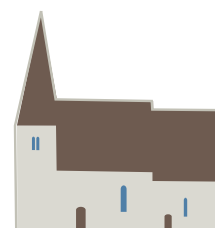
Därefter byggdes långhuset i romansk stil.



**Cirka 1190** stod tornet klart, även detta i romansk stil.



**1236** stod ett nytt och större kor i gotisk stil färdigt. Arkitekten var troligen Botulf från Eskelhem.



**Cirka 1260** stod det nya långhuset klart i gotisk stil. Tanken var att kyrkan skulle få ett större torn också, men bygget avstannade (kanske pga. inbördeskriget 1288). Stödmurarna byggdes troligen på **1600-talet** och sakristian **1866**.

**KYRKKLOCKAN** har inskriptionen: ÅR 1886 KONUNG OSCAR II:S REGERINGSÅR, DÅ GEZ. V. SCHEELE VAR BISKOP ÖFVER WISBY STIFT, LÄT VÄNGE FÖRSAMLING, VARS KYRKOHERDE VAR A.E.F. KAHL SAMT DESS KYRKOVÄRDAR ANDERS NIKLAS JACOBSSON, KYRKLJUFVES, NIKLAS PETTER HÄGG, BJÄRGES, CARL FREDRIK JONAS HÄGG, NICKARFVE OCH CARL PETTER PETTERSSON, ROFVALDS, GJUTA OCH UPPSÄTTA DENNA KLOCKA, HERREN OCH HANS HUS TILL ÄRA. GJUTEN AF J.A.W. LIND FIRMA JOH.A.BECKMAN&CO I STOCKHOLM.



Den första stenkyrkan i Vänge var en s.k. ikonkyrka. Det betyder att kyrkans fasader var smyckade med reliefstenar föreställande symboler och scener från Jesus liv. På 1200-talet byggdes en större kyrka och stennarna murades in i korets fasad på den nya kyrkan. (Det kan vara lite svårt att upptäcka dem, man får

titta noga.) Reliefstenarna tillverkades av Byzantios på 1100-talet. Han kallas Byzantios eftersom hans bilder är besläktade med den bysantinska konsten. Bilderna är prydliga och regelbundna, ofta placerade i rundbågiga arkader. Gunnar Svahnström skriver i sin bok *Gotlands kyrkor* att dessa bilder hör till Nordens märkligaste romanska arkitekturverk.



Stenrelieferna från den första stenkyrkan är placerade strax under taket på korets södra fasad förutom bilden av lejonet (längst t.h.) som finns inne i kyrkan.



**DOPFUNTEN** är tillverkad cirka 1130 av stensemästaren Hegwaldr. Hans verkstad har tillverkat elva dopfuntar på Gotland, bland annat i grannsocknarna Halla, Sjonhem och Viklau. Vänges dopfunten anses vara hans märkligaste verk. Hegwaldr var född på 1000-talet. Hans bildspråk är folkligt och berättande med drag av vikingatidens uttrycksfulla motiv med ett myller av demoner, flätverk och figurer. Figurerna är oproportionella eller som konsthistorikern Johnny Roosval skriver i boken *Gotländska stensemästare*, ”Cirkel, lodsnöre och alnmått tycks inte ha funnits inom den passionerade mästarens räckhåll”. Bilderna på dopfuntens övre del föreställer bland annat Adam och Evas skapelse, Syndafallet, Utdrivandet ur Paradiset och Adam och Eva i arbete. På den nedre delen ses bilder från Jesus barndom.



Fr.v. Gud skapar Adam, Gud skapar Eva och Utdrivandet ur paradiset.



**KRUCIFIXETS** skulptur av Jesus tillverkades redan för den ursprungliga stenkyrkan vid mitten av 1100-talet. Den påminner om franska skulpturer från denna tid, men det är osäkert var den tillverkats. Vid mitten av 1200-talet byggdes kyrkan om och man gjorde då ett nytt kors som bättre passade in i den nya, större triumfbågen. På korset finns bilder som symboliserar de fyra evangelisterna: en ängel (Matteus), ett lejon (Markus), en ox (Lukas) och en örn (Johannes).



**BILDEN AV MARIA** från 1700-talet har tidigare varit placerad i triumfbågen, till vänster om krucifixet. Troligen tillsammans med en bild av Johannes.



**ALTARUPPSATSEN** är en sammansättning av flera delar från olika tider. Den övre delen är från mitten av 1600-talet och föreställer Jesus sista måltid tillsammans med lärjungarna. Troligtvis är den målad av Johan Bartsch d. y. som bodde i Johan Målares hus intill domkyrkan i Visby. Den nedre delen är från 1400-talet och visar Jesus korsfästelse. Personerna runt korset är bland andra Jesus mor Maria (längst fram t.v.) och lärjungen Johannes med en bok i handen (t.h.).

Under 1700-talet målades altarpupsatsen troligen av Johan Hernell. Han var en anlitad snickare, målare och bildhuggare i de gotländska kyrkorna. Johan föddes i Växjö på 1680-talet och dog i Vänge 1759.



**ALTARETS STENSKIVA** kan ha varit en gravhäll. På högra sidan finns en runinskrift som berättar att ”gravvalvet höggs av Audvat och runorna ristades av Geirvat från Väskinde”.



**LAMMET** från 1754 har ursprungligen suttit på altarpupsatsen.



1776 tillverkade snickaren N. Fries en ny **PREDIKSTOL**. Den gamla från 1600-talet såldes till Guldrupe. Baldakinen (predikstolens "krona") lät man behålla. Predikstolen målades av Weller på 1700-talet.



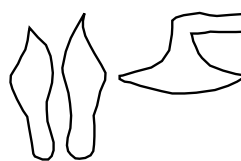
I koret finns **MÅLNING-AR** från 1200-talet. På 1700-talet målades de över men togs åter fram vid restaureringen 1947–50. De föreställer fyra av de tolv apostlarna. Troligen har det funnits bilder av alla apostlarna i kyrkan. Apostlarna var utsända att omvandla alla folk till kristendomen.

**BÄNKINREDNINGEN** är delvis från 1600-talet. Bänkbarna har varit övermålade. Vid restaureringen 1947–50 togs den ursprungliga färgen fram av målarna Henry och Torsten Johansson från Vänge. Troligtvis är den ursprungliga målningen gjord av samma målare som dekorerat bänkarna i Buttle.

I koret finns en **MEDELTIDA NISCH** med ett avrinningshål där det heliga vattnet från t.ex. nattvarden hälldes ut, en s.k. **PISCINA**.

**DÖRREN TILL SAKRISTIAN** är från tidigt 1100-tal. Den är rikligt utsmyckad med ålderdomliga järnbeslag. Den tillverkades troligtvis till den ursprungliga stenkyrkan.

På långhusets vägg, alldeles till höger när man kommer in i kyrkan, finns en **RISTNING** föreställande en bila och ett par fotsulor. Ingen vet dess upphovsman eller betydelse.





**Källor:** *Gotlands kyrkoinventering – Viklau kyrka.*

*Sveriges kyrkor* av Johnny Roosval.

*Gotlands kyrkor – en vägledning* av Erland Lagerlöf och Gunnar Svahnström.

*Gotlands kyrkklockor och ringnings seder* av Ingvar Rohr.

*Gotländska stensemästare* av Andreas Lindblom och Gunnar Svahnström.

**Foto:** Danne Pe Pettersson och Bo-Göran Kristoffersson, *Gotlands kyrkoinventering.*

Helena Duveborg. **Grafisk form:** Helena Duveborg.

Svenska kyrkan 